

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: LOTTEN DAHLGREN

INNEHÅLL:

- CLARA WAHLSTRÖM: Den hvita slafhandeln och Sverige. II.
L. D—N: Carlyle och hans hustru. I.
ANNA HÖJFR: »Den undre världen». En lifshistoria.
A. TH.: Lagstadgad stängningstid för butiker.
Notabla dödsfall inom Englands kvinnovärld.
Kvinnornas rösträttsfråga inför 1907 års riksdag.
ELLEN SANDELIN: Kvinnliga poliser och barndomstolar. Med. från Svenska kvinnornas nationalförbund.
Kvinnornas diskussionsklubb.
Tidningen Iduns kvinnostipendium å 1000 kronor.
Kvinnliga telegrafistpersonalens förening.
Skrifvelse från F.-B.-F. i telegrafisternas lönefråga.
Föreningsmeddelanden.

Sårbehandling.

Såsom varande lika oskadligt som rent vatten och det pålitligaste antiseptiska medel till att **skydda mot bakterier** och **häfva börjad varbildning** och **inflammation** vinner Fil. Dr. P. Håkansson Salubrin allt större användning vid behandling af sår. **Obs!** Vid redan börjad inflammation och större sår bör alltid användas utspädd Salubrin och omslag med gummitaff för att hindra adnastningen; se beskrifningen, som medföljer hvarje flaska Salubrin! Lästare även etiketten med upplinnarens namn och registrerade varumärke, ty preparatet, som äro olika Salubrin, medföra icke samma verkningar som Salubrin. Salubrin tillhandahålles i Parfym-, Speceri- och Färgaffärer. Partilager hos **Geijer & C:o, Stockholm.**

Försäljes i flaskor om 1 à 2 liter.

Försök blott en gång Liljeholmens ättika

och du skall lära dig uppskatta dess goda smak och fina arom, ojämförligt öfverlägsen den i handeln förekommande ättiksyran.

FORMULÄR OCH ANVISNINGAR

TILL

ÄKTENSKAPSFÖRORDS UPPRÄTTANDE

UTGIFNA AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET.

Rekvireras från F.-B.-F:s byrå

Pris pr ex. 10 öre.

Kvinnliga juridiska byrån

Triewaldsgränd 2. A. T. 143 23.

Kontorstid kl. 1/2 10—4.

Utför rättegångar, verkställer bontredningar och arfskiften, förmedlar egendomsförsäljningar, affärsöfverlåtelser och ackordsuppgörelser under hand, uppsätter **legala handlingar**, utför i öfrigt juridiska uppdrag af alla slag samt ombesörjer med energi och till ytterst billigt arfvode **inkasseringar**.

Aktiebolaget Nordiska Kompaniet.

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden, kläde-, lärft- och yllestramalj, passande för **Dukar, Portiärer, Mattor, Kuddar, Serveringsdukar m. m.** Mönster uthyras. Rekvisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

5 REGERINGSGATAN 5.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten inflyta medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Fröken Nanny Hårds af Segerstad **SJUKHEM,**

STOCKHOLM, Sibyllegatan 46—48, 4 tr. (Hiss).

Hemmet emottager konvalescenter, nervösa och invärtes sjuka, men inga smittosamma sjukdomar. Hemmet i alla afseenden förstklassigt.
Rikstel. 88 44. Allm. tel. 99 44.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, **Stockholm, 54 Drottninggatan,**

finnas anmälda kvinliga arbetssökande såsom: lektionsgifvare i olika ämnen, svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrifbiträden, bonner, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläserskor, gymnaster m. fl.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prisbelönda af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

==== Allt arbete utföres noggrant och af bästa material. ====

Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. Gust. Pettersson,
52 Drottninggatan 52.

Föreningsmeddelanden.

Ett statsanslag af 1,000 kr. har Dagny erhållit för 1907 i likhet med föregående år.

*

Whitlockska stipendiet för 1907 har tilldelats fröken Emilia Fogelklou för fortsatt idkande af akademiska studier.

*

Ombud för F.-B.-F. Följande personer ha sedan hösten valts till F.-B.-F.-ombud och godhetsfullt åtagit sig uppdraget: i *Gäfle*, fru Nanny Johansson, f. von Koch; i *Falun*, fröken Anna Holmqvist; i *Örebro*, fröken Johanna Lundgren; i *Lidköping*, fru Anna Qvänsel; i *Vexjö*, fru Hilda Montelius.

Hvad den sistnämnda staden beträffar har fru Montelius inträdt efter fru Anna Andersson, f. Bergenstråle, Förbundets mångåriga ombud, hvilken, i följd af sin afflyttning från Vexjö till Lund, måst afsäga sig sitt ombudsskap.

*

F.-B.-F:s Malmö—Lundkrets hade den 29:de jan. ordnat ett offentligt diskussionsmöte i Malmö öfver ämnet »Inbördes själfhjäl» (mutualism) med inledningsföredrag af löjtnant C. H. Meurling. Det utmärkta, klara och sakrika föredraget, som utgjorde en sammanfattning af den franska författaren Léopold Mabileau's nyligen utgifna bok om »Mutualismen i Frankrike», åhördes af omkring 200 personer, däribland såsom inbjudna styrelsemedlemmar i sjukkassor, i fattigvården m. fl. Utan tvifvel kommer frågan åter att tagas upp, vare sig i form af moderskapsförsäkring eller andra kooperativa företag i mutualistisk anda.

Solidarhem. Typen för en praktiskt inredd bostad med delvis tillämpning af de i solidarböckerna framställda förslagen skall vid utställningen i Lund i sommar blifva tillgänglig för allmänheten. F.-B.-F.-kretsens »Malmö—Lund med omnejd» solidarkommitté har nämligen beslutat att genom en kollektivutställning i egen byggnad gifva en fyllig bild af sin utredning i dessa för hemmet så viktiga frågor. Utställningen skall visa en fullt modern 2-rumslägenhet med kök, renseri, badrum m. m. och omfatta en fullständig och i minsta detalj genomförd utrustning för alla ett hems olika delar och arbeten.

*

»**Formulär och anvisningar till äktenskapsförords upprättande**», utgifna af Fredrika-Bremer-Förbundet, är titeln på ett litet flygblad som, enligt annons i detta häfte, kan rekvideras från F.-B.-F:s byrå.

—*—

Den hvita slafhandeln och Sverige.

II.

Sedan tre år tillbaka söker föreningen *Vaksamhet* genom sin centralbyrå i Stockholm (Tunnelgatan 25) och genom den af lokalkretsen i Göteborg bildade upplysningsbyrån att motarbeta den hvita slafhandeln i vårt land och hindra våra unga kvinnor från att falla offer för farliga värfningsförsök. Så snart misstänkta annonser eller i några fall personer därtill gifvit anledning, ha varningar inryckts i tidningarna; varningsplanscher ha blifvit uppsatta vid alla större järnvägsstationer och på vissa ångbåtar; upplysningar hafva genom byrån kostnadsfritt tillhandahållits angående i utlandet åt unga svenskor erbjudna platser. Hundratals unga svenska flickor ha genom *Vaksamhet* fått råd och hjälp, de ha kostnadsfritt erhållit den lilla boken »Rådgifvare för unga kvinnor» och ha genom byråns försorg blifvit omhändertagna både under själfva resan till det främmande landet och vid framkomsten.

Det är ett godt stycke arbete, som redan blifvit utfördt, men mycket, oändligt mycket återstår ännu att göra. Af brist på medel och arbetskrafter har *Vaksamhet* hittills måst afstå från det företag, hvilket står som dess närmaste önskemål: att efter samma plan som de utländska hospitsen inrätta ett härbärke eller inackorderingshem för genomresande unga kvinnor och att i samverkan därmed, likaledes efter utländskt föredöme, upprätta en »järnvägsmission», hvarvid särskildt anställda kvinnliga biträden möta unga resande kvinnor och bistå dem med råd och hjälp.

Men som sagdt, bristen på hjälpande krafter har tills dato hindrat förverkligandet af detta önskemål. Man har visserligen i Stockholm och i flera af våra landsortsstäder lyckats vinna för-

eningsmedlemmar, som bistå, ej blott genom att betala en årsavgift utan äfven genom att förmedla anskaffandet af upplysningar, då misstänkta fall förekomma, och som äfven på annat sätt varit och äro till stort gagn. Men hvad den stora allmänheten beträffar är föreningens verksamhet ännu allt för litet känd och beaktad. Oaktadt Vaksamhet tid efter annan genom att annonsera i tidningarna, inrycka varningar m. m., gifvit sin tillvaro tillkänna (på sista tiden har man börjat att i flera af våra mest spridda tidningar annonsera regelbundet en gång i veckan), är föreningen för den stora majoriteten ännu okänd. Eller ock identifieras Vaksamhet med Hvita Bandet, Svenska kvinnornas nykterhetsförbund — måhända emedan man tyckt sig spåra en viss likhet mellan benämningarna »hvita bandet» och »hvita slafhandeln». I Sverige går det långsamt att få en sak att arbeta sig in i det allmänna medvetandet.

Undertecknad, som af Sveriges regering utsågs att vid den i Paris sistlidna oktober hållna internationella kongressen för bekämpande af den hvita slafhandeln representera den Svenska Nationalkommittén (detta är den utländska benämningen för Vaksamhets öfverstyrelse), hade vid detta tillfälle anledning att göra vemodiga jämförelser med Sverige och utlandet, hvad intresset för frågan om den hvita slafhandeln angår.

I de flesta länder på kontinenten äfvensom i Argentina och i Egypten omfattas denna fråga med det varmaste intresse af allmänheten såväl som af myndigheterna. I Tyskland, England, Österrike och Schweiz m. fl. länder råder en liflig samverkan mellan nationalkommittéerna (den institution, som i de olika länderna bildats för bekämpande af den hvita slafhandeln, kallas nationalkommitté) och myndigheterna. Och det är ju klart, att utan ett sådant offentligt stöd i stort sedt föga eller intet kan uträttas i denna sak.

Tysklands inrikesminister har till polisämbetet i Berlin utfärdadt en order att stödja den tyska nationalkommittén i dess arbete och noga taga i öfvervägande alla från kommittén utgående förslag rörande kampen mot den hvita slafhandeln. Denna bestämmelse har här liksom i andra länder, där liknande förordningar utfärdats, blifvit med största noggrannhet efterföljd. Nationalkommittéerna samarbeta med polisen, som vid anfordran undersöker misstänkta tidningsannonser och andra misstänkta fall samt verkställer häktning, om förhållandena därtill gifva anled-

ning. I många länder har staten lämnat frikostigt anslag till »järnvägsmmissionen» men åt nationalkommittéerna öfverlätit det praktiska utöfvandet af denna mission, anställandet af härtill lämpliga, kvinnliga biträden o. s. v. På detta sätt komplettera och stödja i utlandet nationalkommittéer och myndigheter hvarandra; man tycks ha insett nödvändigheten af å ena sidan ömse- sidigt förtroende och å den andra ett strängt afstående från intrång på hvarandras verksamhetsområde; här iakttages sålunda den finkänslighet, som är oryggligt förbunden med ett effektivt samarbete.

Det var med djupt vemod den svenska kongressdeltagaren vid jämförelse med den lifaktighet, som i andra länder är rådande i kampen mot den hvita slafhandeln, måste säga sig själf, att vi i Sverige i detta stycke äro efterblifna.

Hos oss står den stora mängden likgiltig för frågan och tror ej på den hvita slafhandelns tillvaro. Exporten af levande handelsvara får ostörd fortgå, den kända svenska slösaktigheten gör sig äfven här gällande; man har råd att låta den kvinnliga arbetskraften bortlänkas från vårt land för att ej sällan fördärfvas i synd och elände. Ej heller från myndigheternas sida åtnjuter Vaksamhet ännu det offentliga stöd den såsom en privat institution men af officiell karaktär och utgörande ett led i den stora internationella organisationen har rätt att fordra. Ensam och obeaktad har den svenska nationalkommittén hittills fått arbeta på att skydda vår kvinnliga ungdom.

Men det skall dock blifva annorlunda en gång. Sverige kan och får ej alltid hvad denna fråga beträffar höra till de efterblifna staterna. Det är i denna öfvertygelse den lilla skara, som kämpar sin dagliga kamp mot den hvita slafhandeln i vårt land, med gladt mod och utan att rygga för den växande arbetsbördan möter året 1907. Man skall, så är vår förtröstan, innan det blir för sent, vakna upp för frågans moraliska betydelse och på samma gång inse den nationalförlust som ligger däruti, att många af våra unga kvinnor, ofördärfvade, om ock okunniga och utan erfarenhet af lifvet, i främmande land exploateras i lastens tjänst. Och när detta uppvaknande inträffat, då skall man med förenade krafter börja arbeta på att förebygga att dessa unga, som kunna och böra fostras till goda medborgarinnor och till mödrar för goda svenska medborgare, hemfalla åt olyckan; man skall gemen-

samt söka att åt fosterlandet rädda en mängd på renhetens och trohetens grundval byggda hem.

Ty det är dock först och sist på de goda, lyckliga *hemmen* vårt Sveriges styrka och framtida lycka beror.

Clara Wahlström.

Carlyle och hans hustru.

I.

I sitt testamente uttalade Carlyle en önskan att ingen biografi skulle skrivas om honom. Samma motvilja för att få sitt enskilda lif framlagdt för allmänheten visar han gång på gång i sin dagbok. »Ingen», säger han, »skall kunna förstå en historia, hvilken är en hemlighet till och med för mina närmaste vänner.»

Sedermera, ett par år efter det han nedskrifvit dessa rader, hade han kommit på andra tankar; han förstod att efter hans bortgång skulle med eller mot hans vilja mer än en skildring af hans lif se dagen. När en man utöfvat ett stort inflytande på sin samtids tänkande fordrar eftervärlden, och med rätt, att få veta huruvida denne mans handlingar stå i öfverensstämmelse med hans lära och om hans moral och personliga karaktär gjort honom förtjänt af det förtroende han åtnjutit. Carlyle insåg, att han ej kunde komma undan.

För att emellertid det som skulle skrivas om honom så vidt möjligt måtte komma sanningen nära, öfverlämnade han till sin mångåriga vän och förtrogne, mr James Anthony Froude, alla sina och sin hustrus bref, dagböcker och anteckningar, af hvilka åtskilliga redan af honom själf voro ordnade för offentliggörande, med full frihet för vännen att efter Carlyles död förfara med dem efter godtfinnande. Med hjälp af detta utomordentligt vidlyftiga material, omfattande många tusen bref och anteckningar sträckande sig öfver ett mer än 80-årigt människolif, har mr Froude skänkt eftervärlden ett Carlyle-galleri af sällsynt rikedom och intresse.

När arbetet i början af 80-talet utkom, höjdes likväl från många håll i England ropet på vantolkning och profanation och

minnestecknaren beskyldes för att hänsynslöst ha handsrats med den historiska sanningen. Den engelska nationen tålde ej att se sin afgud framställas som en annan fattig syndig människa, och kritiken öfver Froudes Carlyle-biografi har varit hätsk och bitter.*)

Sedan dess ha mer än 20 år förflutit; Froude själf har skattat åt förgängelsen och stormen har hunnit lägga sig. Så blåser den med ens upp ånyo. Nya handlingar i det Froude-Carlyleska målet ha för ett par år sedan sett dagen, makarna Carlyles ömsesidiga förhållande har åter blifvit föremål för kommentarier; frågan: »var Carlyle, en brutal äkta man eller var han det inte?» har än en gång med ifver debatterats, nya bref, som sökt bevisa Froudes godtyckliga förfaringssätt med det honom anförtrodda materialet ha utgifvits, återigen andra aktstycken, som rentvå Froudes minne och ställa hans finkänslighet och diskretion utom allt tvifvel. Hela den engelska pressen har på det lifligaste deltagit i striden och skarpa hugg ha fallit å ömse sidor.

För den som står på afstånd och icke på något vis är part i saken gör hela detta pennfäkeri ett pinsamt intryck. Tvänne ädla, storslagna personligheter, som för länge sedan kämpat ut sina strider och frigjorts från denna oroliga värld, indragna i en ilsken tidningspolemik! Här om någonsin är talet om vanhelgande på sin plats.

Lyckligtvis är det ej nödvändigt för ett rätt förstående af makarna Carlyle och deras samlif att man sysselsätter sig med resultatet af nya och ännu nyare forskningar och det däraf följande hetsiga meningsutbytet i pressen, deras egna bref, anteckningar och reminiscenser tala ett tillräckligt värtaligt språk. De visa oss dem, sådana de voro: en man och en kvinna, i tänkesätt, anläggning, i hjärte- och snillegåfvor hufvudet högre än allt folket men med det för allt mänskligt gemensamma, felen och svagheter.

Lämnande således de s. k. »nyare upptäckterna» åt sitt värde, vill jag här, med mr och mrs Carlyles korrespondens och andra efterlämnade papper som källa, söka återge konturerna af deras äktenskapshistoria.

* * *

*) Några få år efter Froude, d. v. s. i slutet af 80-talet, utkom en af C. E. Norton redigerad samling af Carlyles bref, om 4 vol. Redan där kritiseras skarpt Froudes tillvägagångssätt såsom utgifvare.

Hufvuddragen i Carlyles lefnadsöden äro alltför väl bekanta för att de här annat än flyktigt och för sammanhangets skull behöfva beröras.

Född och uppfödd i de anspråkslösaste förhållanden i en liten landsby i södra Skotland, föräldrarna och förfädren af ringa men hederlig bondsläkt, hade han uteslutande sig själf, sin energi och kraften af sitt snille att tacka för sin framgång i världen. Hans ursprung och intrycken från barndomshemmet satte emellertid outplånliga märken på hans personlighet, så att man för att förstå densamma icke bör släppa hans tidigare lif och släktförhållanden ur sikte. Med all sin lärdom, med så godt som en hel lefnad tillbringad i förfinadt umgänge och under bildande selsättningar, gick aldrig den skotske bonden ur honom, bondens kärfhets och obändighet, men på samma gång hans seghet och kraft.

Ingenting af allt det Carlyle skrivit är skönare än de ord han i sina »Reminiscenses» ägnar åt minnet af sin fader, den simple muraren, som aldrig höjde sig öfver kroppsarbetarens sfär, men som den världsberömde sonen aktade och beundrade högre än någon annan man. Så säger han bland annat:

»Låt mig lära af *honom*. Låt mig skriva mina böcker såsom han byggde sina hus och gå lika tadelfri som han genom denna skuggornas värld.»

På ett annat ställe yttrar han på tal om faderns blygsamma lefnadskall:

»Jag kallar den man märklig, som är en sann arbetare i den Högstes vingård. Vare sig hans arbete består i byggande af palats och grundande af konungariket eller endast i gräfning af diken, för mig är det enahanda eller i det närmaste så. Alla människoverk äro förgängliga, små i sig själfva, föraktliga. Endast arbetaren själf och den anda, som bor i honom, äro betydelsefulla.»

Förhållandet till sin familj, till far, mor, systrar och bröder, är en af de vackraste sidorna hos människan Carlyle. Han var fästad vid dem alla med den mest hängifna ömhet, i synnerhet vid modern, och Froude dömer nog rätt, när han säger, att kärleken till henne var den starkaste känslan i Carlyles väsen, den för hustrun icke undantagen. Om dessa känslor vittna hans ofta upprepade försäkringar att han, den till ära och ryktbarhet komne mannen, med stolthet erinrar sig att han är son till den ringa kvinnan af folket, Margaret Carlyle, hon som först

på ålderdomen lärt sig läsa och skriva för att kunna tillägna sig sin sons böcker och besvara hans bref.

Det är hvarje hederlig skotsk bondes ärelystnad att gifva sin son, om han röjer de minsta anlag för bokligt vetande, en lärd uppfostran. Troligen gaf den lille Thomas från tidigare år löfte om något ovanligt, eftersom han skickades till skolan och därefter till universitetet i Edinburg. Livvet i skolan och vid akademien var en enda lång prøfvotid, full af försakelse för den fattige gossen, och de enda ljuspunkterna däri voro vistelsen i hemmet under ferierna. Studierna fullbordade slog han sig först fram som skollärare i en liten skotsk landtby, men efter något år befinner han sig åter i Edinburg, där han en tid studerar juridik, uppehållande sig under tiden nödtorfteligen med att gifva privatlektioner. Äfven tar han nu de första stegen på författarebanan, i det han lämnar kritiska uppsatser åt än den ena, än den andra periodiska publikationen.

Det var den dystraste tiden i Carlyles på inre och yttre slitningar så söndersplittrade ungdomstid. Fattigdom, sjuklighet, dyster misströstan till egen förmåga tyngde honom andligen och lekamligen till jorden.

Han hade dock lyckan att vid sin sida äga en vän, som stod honom bi, uppmuntrande, rådande, styrkande. Hans namn var Edvard Irving. Ehuru Irving var några år äldre än Carlyle, hade de båda unga männen från den tid, då de ännu voro teologie studerande och tjänstgjorde som skollärare i samma stad, slutit sig till hvarandra. Irving var i allt Carlyles motsats. Eldig, impulsiv, med det slags lysande om än något ytliga begåfning, som oemotståndligt drar till sig hjärtan och blickar, var han liksom förutbestämd att göra lycka i världen. Men de stämningar och hugskott, som skulle utveckla sig till ett dimmigt religiöst svärmeri, färgades nu af ungdomens brinnande entusiasm och gjorde honom dubbelt tilldragande för den försagde och tvifvelsjuke vännen. Hvad som dock framför allt ger Carlyles förbindelse med Edvard Irving betydelse är, att det var tack vare denna bekantskapen inleddes med den kvinna, som så mäktigt skulle ingripa i den store tänkarens lifsöde. Utan Edvard Irving hade Carlyles äktenskapsdram aldrig blifvit skrifven, åtminstone ej i den form och med de agerande personer, hvari den nu ligger upprullad för oss.

Vid denna tid hade Irving blifvit prästvigd och anställdt vid en skotsk församling i London, han stod alltså vid bör-

jan till en bana, som i sin upprinnelse tedde sig så lysande — han var under en följd af år världsstadens mest eftersökta modepredikant. — Men fastän de båda vännernas banor kommo att löpa i olika riktningar, förblef förhållandet dem emellan lika fast. Carlyles väl låg Irving på det ömmaste om hjärtat, och för att draga honom från hans grubbel och bringa honom mer i kontakt med lifvet och dess verklighet, kom han på den idén att sammanföra honom med en ung dam, hvars bästa låg Irving ännu närmare om hjärtat. Och det var på detta sätt Thomas Carlyles och Jane Welsh' vägar kommo att mötas.

Edvard Irving hade varit Jane Welsh lärare allt ifrån hennes barndom. Förhållandet mellan de båda eldiga, rikt begåfvade människorna hade under årens lopp från lärarens och lärjungens förvandlats till en ömmare känsla; någon verklig förlofning hade dock ej ingåtts mellan dem, men de voro å ömse håll på det klara med, att det endast gällde öfvervinnandet af *ett* hinder för att föreningen skulle beseglas med ett mera officiellt trohetslöfte. Detta hinder skulle tyvärr visa sig vara af öofvervinnelig art.

Då Jane ännu var ett barn och Irving som helt ung man tjänstgjorde som hjälppräst hos kyrkoherden i en landsförsamling, hade han förlofvat sig med dennes dotter. Med åren hade han funnit att denna i ungdomligt oförstånd ingångna förbindelse var ett misstag och önskat få den upplöst. I Skotland har emellertid hvarje äktenskapslöfte så godt som laga kraft. En förlofning kan upphävas efter gemensam öfverenskommelse, men om endera parten håller på löftets infriande, är den andra såväl rättsligt som moraliskt förpliktad att stå vid sitt ord. I det längsta invaggade sig Irving och Jane i den förhoppningen att miss Martin, så hette fästmon, skulle återskänka honom friheten, och ehuru tal om kärlek var bannlyst, fortforo lärare och elev att söka hvarandras sällskap och att, då de voro åtskilda, underhålla en flitig brefväxling. Miss Welsh intresserade sig lifligt för litteratur — att skaffa sig själf ett namn därinom hade varit hennes ungdomsdröm — men då hennes lärare kallats till London och ej längre kunde leda hennes studier, tänkte han på sin vän Carlyle, som lefde fattig och okänd i Edinburg. En bättre vägvisare i böckernas brokiga värld kunde den unga flickan ej få, och en vacker dag introducerades den kantige, blyge, men originella unge mannen hos mrs Welsh, Janes moder, i deras vackra, förfinade hem i Haddington, en liten stad ej många mil från Edinburg.

Det synes aldrig ha föllit Irving in att han i Carlyle skulle finna en rival. Och någon sådan var han i det stora hela icke. Det var vänskap och beundran, den unga damen hyste för den nye läraren, och hon anade långt före någon annan hvilka utomordentliga intelligenta krafter, som bodde bakom den oslipade ytan, men knappast någon varmare känsla. Och troligen skulle Carlyle med sin puritanska hederskänsla ej ens tillåtit sig den blyga hyllning, han ägnade den intressanta unga lärjungen, som i samhällsställning stod så högt öfver honom, om han annat förhållandet mellan vännen och henne. Därom var han emellertid i fullkomlig okunnighet. Först sedan tärningen var kastad, sedan Irvings trolofvade nekat att lösa honom från sitt löfte och de för alltid måste afstå från hvarandra, fick Carlyle veta sanningen. Fattade han den i hela dess vidd? Troligen icke. Åtminstone framgår det icke med bestämdhet af hans senare uttalanden. Han fortfor att hålla af Irving som vän, men man ser ej att han var medveten om i hvilken grad han ingripit i den andres lifsöde.

För Irving blef det emellertid en sorg, som han aldrig öfvervann, den bröt honom andligen och lekamligen för lifvet. Det fanatiska religiösa svärmeri, hvaråt han med åren öfverlämnade sig, hans i förtid undergrädda hälsa och hans för tidiga död tillskrifvas det obotliga hjärtasår, som skilsmässan från hans ungdoms älskade förorsakade. Och hon? Det är svårare att fullt göra sig reda för hennes känslor. Hon säger en gång i ett bref till Carlyle: »att hon älskat Edvard Irving passionerad», och man har all anledning tro, att slaget när det föll träffade henne djupt, men huruvida det satte sin prägel på hennes kommande lif är ej lätt att afgöra. Hennes personlighet är så nära förbunden med Carlyles, att äfven om hon måhända en gång hyst en varmare känsla för en annan man och om man kan tänka sig att hon möjligen blifvit lyckligare förenad med denne, angår detta oss icke. Det är som Carlyles hustru hon äger intresse för oss och det är i den egenskapen hennes bild fått en historisk gestaltning.

* * *

Emellertid gingo åren med sitt oafbrutna »struggle for life» för den stackars Carlyle. Långsamt, mycket långsamt arbetade han sig till en plats inom litteraturen. Så småningom blefvo hans kritiska uppsatser bemärkta och förläggarna började få vä-

derkorn på det uppspirande snillet. Men det var ännu långt ifrån att författareskapet inbrakte tillräckligt ens för hans eget anspråkslösa dagliga bröd, han måste därför under en del år därjämte söka sin utkomst såsom guvernör och lärare för ett par rika ynglingar. Under hela denna tid, tillbrakt än i Skotland, än på resor, fortfor Carlyle att korrespondera med miss Welsh, och omärkligt synes den lugna, vänskapliga tonen i brefven gifvit vika för en varmare. Utan förklaringar och löften hade ett band knutits mellan dem, som de å ömse håll ansågo vara bindande för lifvet.

Jane Welsh hade varit ett bortskämdt barn, afgudad af sin far, en berömd läkare, som hon helt ung hade sorgen förlora, och bortklemad af sin mor. I den lilla stad där hon uppvuxit, var hon den firade skönheten och många tillbedjare hade hon haft för sina fötter. Att hon gaf den fattige, otymplige, allt annat än lysande Carlyle företrädet, var en af dessa motsägelser, som ej sällan påträffas i kvinnonaturen. Hon hade emellertid af fri vilja bundit sig vid en man, hvars karaktär och begåfning hon högaktade och beundrade, på samma gång hon fullt och fast trodde att en stor framtid, som hon skulle dela, låg framför honom. Aktning och beundran snarare än kärlek synas ha varit de känslor, som från början fästade henne vid Carlyle. Af de få bref från förlofnings tiden, som meddelas, får man också det intrycket, att värmen och ömheten var mer på hans sida än på hennes. Hon är spirituell, sarkastisk, ofta bitande kvick, och detta ej sällan på hans bekostnad, öm eller sentimental aldrig. Och redan vid denna tidiga period af deras förbindelse märker man slitningen mellan ett par temperament, som voro alltför utpräglade för att helt kunna sammansmälta.

Emellertid hade deras framtidsutsikter ljusnat. Carlyles litterära förmåga började blifva använd, genom sin skrift »The life of Schiller» hade han ådragit sig själfva Goethes uppmärksamhet, och den smickrande uppmuntran han erhållit från den store mästaren hade styrkt honom i den tanke, som allt mer lefvande behärskade honom, att litteraturen var hans egentliga liffsuppgift. De unga började lägga råd om bosättning och giftermål. Efter noggranna beräkningar af inkomster och utgifter — och bland de förra upptogos hans lilla sparpennning och möjliga författarehonorar samt det årsunderhåll hon kunde vänta af sin mor så väl som de bidrag in natura, som voro att påräkna från de

gamle Carlyles landtgård — ansågo de att de kunde våga experimentet.

Men allt som bröllopet närmar sig får hans underliga tvivelsjuka makt med honom. Han känner sig, skrifver han, »bekajad med spleen, sjuk, sömnlös, utan förtröstan, tro, hopp och kärlek till sina medmänniskor — i korthet sagdt alltigenom usel och ovärdig». De oundvikliga förberedelserna och ceremonierna göra honom förtviflad. Kläder måste beställas, handskar köpas; lysningen, enligt skotsk sed med bådas namn upplästa i tre olika kyrkor, plågar honom utsägligt. Vigseln var bestämd att äga rum i den lilla kyrka, som befann sig i närheten af en Jane Welsh' morfar tillhörig landtegendom, där hennes mor numera var bosatt. Därifrån var åtskilliga mil till Edinburg, där de nygifva hade för afsikt att slå sig ner, och sparsam som Carlyle är, föreslår han, att de i och för bröllopsresan skola beställa plats i diligensen. Ja, i ett underligt anfall af blyghet ifrågasätter han om det icke vore bäst att brodern John vore dem följaktig, åtminstone ett stycke af vägen. Med sin lifliga känsla för humor fattar Jane till fullo det tragi-komiska i situationen. Hon protesterar med ifver och i sin vanliga raljerande ton mot förslaget angående diligensen, bedyrande högt och heligt att hon hellre riskerar bli fastsittande i ett dike än att under förhanden varande omständigheter utsätta sig för att under färden råka ihop med främlingar, eller ännu värre med någon bekant. Likaledes frånsäger hon sig på det bestämdaste Johns sällskap, om det så vore en tum af vägen.

Och det blir som hon vill. Han underkastar sig hennes önsknings utan knot, förbehållande sig endast i all ödmjukhet, att, då det bäst passar sig, utan protester eller missbelåtenhet å hennes sida, få röka tre cigarrer under vägen. Han tillägger, görande afbön för allt sitt krängel:

»Tro mig, Jane, det är inte jag själf utan den onde som talar genom mig ifall ett hårdt ord skulle yttras till den, som så litet förtjänar det. O, jag skulle vara blind och usel, om jag gjorde dig olycklig! Men det skall, det får ej ske, ty jag är ej af naturen en usling och i själ och hjärta älskar jag dig högt och innerligt. Och så, när vi lärt känna hvarandra i grund och botten, när vi fått våra saker ordnade och vårt hushåll i gång, tror jag mig kunna lofva att allt skall bli bra och att vi skola lefva lyckligare med hvarandra, än vi vågat hoppas.»

Ändtligen nalkas förspelet till Carlyles äktenskapsdram sin fullbordan. Lysningen är förkunnad, bröllopskläderna behörigen anskaffade, handskarna likaså, och den 17 oktober 1826 sammanvigdes i Templands kyrka i södra Skotland Thomas Carlyle och Jane Baillie Welsh »for better for worst», som det heter i det engelska vigselformuläret — och en postschäs, icke diligen- sen, förde de unga tu till deras hem strax utanför Edinburg.

Om aftalet rörande de tre cigarrerna infriades förmäler icke historien.

L. D—n.

— * —

Den undre världen.

En lifshistoria. Med förord af KLARA JOHANSON.

De profundis clamavi. — »Utur djupen ropar jag till dig, Herre», huru har ej detta ångestskri ljudit i mina öron vid genomläsningen af berättelsen om hvad hon »lidit här i tiden, i frihet som i fängelse», denna olyckliga unga kvinna, som i sin förnedring aldrig upphör att trängta efter upprättelse, som från mörkret, huru tungt och obönhörligt det än må lägra sig omkring henne, aldrig upphör att sträcka sig efter ljuset!

Utgifvarinnan sätter oss på bokens första sidor in i dess förhistoria. En ung kvinna, en af dessa olyckliga, som stå under polisens uppsikt, har på sjukhuset, där hon under loppet af förra vintern afled, under sin hufvudgård förvarat en skatt, »en hög simpla prefpappersark, fullklottrade snedt och vindt med suddig blyertskrift». Det är hennes lifs historia, och hon har nedskrifvit den på dessa blad under i skilda tider, då hon i ransakningshäktet väntat på sin dom. På sitt yttersta räcker hon papperen som gåfva och testamente »åt den, för hvilken hon bestämt dem, en dam», som under den sista tiden af hennes lif skänkte henne något af den rena och oegennyttiga kärlek, efter hvilken hon aldrig upphört att längta.

Den, som blef ägarinna af detta säkerligen ganska enastående arf har tyckt sig förstå, att den afidna, medvetet eller ej, innerst längtat efter, att hennes lefnadssagas ångestrop skulle nå till män-

niskors öron, och i visshet härom framlägges »inför offentligheten hennes ensamma bikt, hvilken som själshistoria förtjänar hvarje mänskoforskarens intresse och som anklagelseskrift — angår oss alla».

Att berättelsen utan förvanskning eller utsmyckning är den olyckligas egen, därför borgar ej mindre utgifvarinnans uttryckliga försäkran än dess egen karaktär — den verifierar sig så att säga själf. I densamma finnes ett och annat, kanske ej för alla märkbart, som knappast hade kommit med uti en fantasiskapelse, och det saknas å andra sidan drag, som en diktare antagligen ej förmått försaka att begagna. De bilagor, som medtagits till »bestyrkande och komplettering» af själfbiografien äro ytterligare ägnade att fullt öfvertyga oss om dess äkthet.

Intet referat kan ersätta läsningen af detta märkliga aktstycke, som uti all sin förtviflans bitterhet har sitt särmärke uti en viss kärf, grubblande och dyster objektivitet. Man läse till exempel sidan 70 och följande, där författarinnan öfverväger prostitutionens roll i samhället. — Vi ha alla på våra gator mött någon sådan olycklig, vi ha själfva någon gång inför våra ögon haft henne, *le document humain*, men vi ha ej mäktat tyda de tidiga runorna på hennes unga ansikte, vi ha ej förstått att läsa uti en själ, som blickat oss till mötes ur ett par ögon, fräcka, förtviflade, slöa, eller som ej alls tilläts blicka ut under af blygsel sänkta ögonlock. Men här är dokumentet uppslaget. Man läser däri och förfäras.

Som så många andra, hvilka delat hennes öde, kom hon, en ung oerfaren flicka, från landet. Trött på släpet i en del tunga platser vill hon söka sin lycka uti hufvudstaden, men förföljes där af samma otur. Bedragen finner hon huru lätt det går att fortsätta på fördärfvets väg, »när man en gång tagit ett steg utför. Det är, som hade den osynlige beskyddaren upphört att gå vid ens sida.» Trött på alla dåliga platser, som hon haft oturen att råka på i Stockholm, slog hon sig till slut »lös från allt tvång och blef snart ett polisens offer».

Vi kunna sedan följa henne på hennes bana utför uti hennes egen berättelse och de nämnda officiella uppgifterna, som i hufvudsak synas stämma rätt väl öfverens. En eller annan skiljaktighet med afseende å data torde lätt kunna förklaras. Af olika orsaker inträder till exempel aftjänandet af straffet ej alltid omedelbart efter det domen blifvit afsagd. År 1899 blir hon för första gången dömd till tvångsarbete, att börja med på två må-

nader. »Stundom förbittrades jag, stundom bad jag till Gud. I alla afseenden led jag orättvist med hänsyn till människor... Jag blef förbittrad på hela mänskosläktet, som kunde tillstådja sådana lagar, på samhället, som tillät prostitutionen och inte straffade dessa olyckliga förr än det var försent, när det inte längre stod i deras makt att slita sig lös.» Förbittrad tog hon, när hon väl kommit ut, glaset till sin tröst och började »trotsa Gud och människor». »Nu hade jag lidit mitt straff, och nu ämnade jag låta polisen se, att detta inte haft någon god verkan på mig utan tvärtom». En tid efter utståndet fängelsestraff, i maj 1900, ådömes hon för första gången böter och kommer samma år i 7 mål upp på en bötessumma af 70 kronor. Under de följande åren blifva fängelsetiderna allt längre och förekomma allt oftare. Resan utför begynner att gå med svindlande fart. År 1904 ådömes hon ett sammanlagdt bötesbelopp af 700 kronor i 23 mål, anteckningen uti listan i ett par fall följd af den ogillande anmärkningen, att förseelsen skett »under sabbat». År 1905 hinner hon till 7 mål, hvaraf 4 falla på september. Det sista är dateradt den 25 i samma månad, och då ingen anteckning vidare förekommer, torde kunna slutas, att hon snart därefter blifvit nedlagd på den sjukbädd, från hvilken hon ej vidare skulle uppstå.

Då hon år 1898 på hösten skall hafva blifvit byråskrifven, har hon sålunda i omkring 7 år under polisens uppsikt, med stigande skärpning vid straffens ådömande, vandrat sin *via dolorosa*. Af dessa år har hon tillbragt 3 år och 2 månader på Norrköpings fängelse, på specifikt sjukhus ej mindre än antagligen ett år — af föreliggande uppgifter kan tiden ej exakt angifvas — och uti fängelset i månader aftjänat böter. Endast genom att sälja sig och detta har för henne blifvit allt svårare, har hon kunnat förtjäna dessa penningar, och det sammanlagda bötesbeloppet uppgår till 1,390 kronor! Hon omnämner allt emellanåt att hon suttit »på böter», en månad, öfver påsken, två månader o. s. v.

Huru har den onekligen nitiska polisiära tillämpningen af våra straffrättsprinciper verkat på föremålet för densamma? Den har bland annat tydligen hos henne uppväckt allt det trots, som låg på botten af hennes natur och fyllt henne med en förbittringens smärta, som är i oupphörligt stigande och som ger sig uttryck på nästan hvarje sida. Hon har nämligen aldrig lyckats uppfatta straffen som *rättvisa*, då hon vid jämförelse alltid funnit dem drabba, åtminstone hårdast drabba, endast henne, kvinnan,

den försvarslösa, utan som *godtycke*: »de behandla mig efter godtycke, utan förskoning».

Det synes oss tydligt, att begäret efter rättvisa hos henne varit en synnerligen utpräglad karaktärsegenskap. Redan uti hennes tidigare lif framträder detta drag, och hon bedömer i all sin svaghet icke sig själf efter en mild måttstock; hon skonar sig icke och skyller ej på andra sina försyndelser lika litet som hon söker bortadvocera dem. Men uti en karaktärsanläggning har icke sällan en starkt utpräglad kärlek till rättvisan som sin fränsida det lätt uppväckta trotset, det kvarliggande agget. Och uti detta fall hafva gynnsamma villkor för denna fränsidas utveckling icke saknats.

Det är tydligt, att törsten efter frihet och efter en smula lycka vuxit jämnasides med trotset. Det fanns en tid, då för henne äfven friheten var »fåfängligheters fåfänglighet», under medgångens tid. Men inspärningarna synas hafva verkat omedelbart äggande i denna riktning. »Fängelset endast förhärdade mig; när jag slapp fri, tog jag skadan igen och begagnade glaset så mycket flitigare». Hon gör några förtviflans försök att få fotfäste och söker sig några gånger in på räddningshem, men där fattades henne så mycket, »frihet, kläder och pengar». Hon ville framför allt »äga sin frihet» och trodde sig då kunna skaffa sig själf »kläder och arbete».

Såsom förut är sagdt, inga antydningar ur andra hand kunna gifva någon fyllig och lefvande bild af synderskan och martyren, som uti *Den undre världen* träder oss till mötes, lika litet som de kunna ställa i full belysning den miliö, i hvilken hon rör sig. Gör själf hennes bekantskap, tag henne med i enrum, låt henne tala och hör på hennes frågor.

Och svara!

Anna Höjer.

— * —

Lagstadgad stängningstid för butiker.

Referat af ett inledningsföredrag vid F. B. F:s kretsmöte 12 jan. 1907.

Vid studiet af de motioner om lagstadgad stängningstid för butiker, som herrar J. Byström och K. G. Karlsson under de tre sistlidna åren väckt i riksdagen, finner man, att arbetet i vårt

land för åvägabringande af en bestämd stängningstid för butiker är af ganska gammalt datum. Redan för mer än trettio år sedan gjordes på frivillighetens väg rätt allvarliga försök att öfverenskomma om gemensam stängningstid, men då det var svårt att ernå fullkomlig enighet bland butikägarna, ledde dessa sträfvan- den endast på ett fåtal orter till önskad resultat.

Emellertid började röster höjas för att få saken ordnad genom lagstiftning. Redan i början af 1890-talet var frågan om lagstadgad stängningstid föremål för uppmärksamhet inom handelskretsar, men mera aktuell blef frågan först efter år 1900. Nämnda år hade en lag om stängningstid för handelsbodas blifvit antagen i Tyskland och med anledning däraf upptogs saken till diskussion vid Sveriges Allmänna handelsförenings årsmöte. En efter årsmötet verkställd utredning ådagalade, att de flesta handelsidkare i landets olika delar ställde sig sympatiskt till införande af lagstadgad stängningstid. År 1903 uttalade Göteborgs Minuthandelsförening, att arbetstiden inom handelsyrket borde genom lag begränsas, och i detta uttalandes hufvudpunkter instämde sedermera andra handelsföreningar i Stockholm, Karlstad och Malmö.

Enligt ofvan nämnda motioner visa dessa och andra liknande åtgärder från butikägare, att flertalet af dem ej anse, att införande af lagstadgad stängningstid skulle lända deras affärer till skada. Allmänheten förmodas snart nog skola lära sig att göra sina uppköp inom en viss bestämd tid.

Butiksbiträdena å sin sida önska, som naturligt är, en förändring i de rådande förhållandena. Under den nuvarande regimen kan det inträffa, att butiksbiträden få arbeta ända till 14 å 16 timmar om dagen. Detta framgår bl. a. af en utredning, som F. B. F. lät verkställa år 1899. Till den stränga sysselsättningen under de sex veckodagarna kommer ofta att delar af söndagen tagas i anspråk för arbete inom butiken. Olägenheterna af den långa arbetstiden är ej blott kännbara för biträden utan äfven för bodägare. Innehafvare af mindre affärer äro ofta nödsakade att arbeta i boden under expeditionstiden och få anlita nattens timmar för att sköta sina räkenskaper, om de ej ha särskild bokhållare.

Under det nu tillämpade fria systemet, då en butikägare ej vågar stänga, äfven om han vill, af fruktan att bli öfverflyglad af sin granne, riskerar kanske flertalet af de 10,000-tals personer, som äro sysselsatta inom handelsyrket — år 1904 funnos 31,358 hand-

lande och 37,343 handelsbiträden -- att genom öfvermått af arbete taga skada till sin hälsa. Härtill kommer att den långa arbetstiden ej lämnar tillfälle öfrigt hvarken till fortsatt utbildning för själfva yrket eller till förvärfvande af ökad allmänbildning. De, som arbeta inom handelsyrket äro i detta fall sämre ställda än alla andra arbetare. Den samhälleliga vådan af att så många af landets invånare hotas af öfveranstängning och afstängas från tillfälle till ökad utbildning ligger i öppen dag.

Motionerna framhålla äfven, att det öfvervägande antalet af butiksbiträdena utgöres af kvinnor och minderåriga och att dessas svaga ställning gifvit anledning till arbetareskyddslagstiftning inom andra yrken.

Den enda bestämmelse vår lag hittills upptager om butikers stängning är, att »kramlåda ej må hållas öppen under sabbatstid», och detta stadgande hvilar uppenbarligen på religiös grund. Därför, när förslag framställdes om införande af lagstadgad butikstängningstid äfven under söckendagar, var detta ett angrepp på den förut cantastade teorien om näringslivets frihet. Till stöd för sin nyare uppfattning anföra motionärerna de exempel, som gifvits i en del andra länder, och återgifva in extenso de lagar, som år 1900 antogos i Tyskland och Norge.

Den *tyska* lagen stadgar i hufvudsak, att försäljningslokaler skola hållas stängda från kl. 9 på aftonen till kl. 5 på morgonen med vissa medgifna undantag, som i lagen uppräknas. De personer, som sysselsättas i öppna försäljningslokaler och därtill hörande skrifrum och lagerrum, skola beredas en sammanhängande hvilotid af minst tio timmar och i kommuner med mer än 20,000 invånare en hvilotid af minst elfva timmar. Om en butikägare skulle finna det med sin fördel förenadt att hålla boden öppen från kl. 5 f. m. till kl. 9 e. m., hindrar honom alltså lagbestämelsen om den sammanhängande hvilotidens längd att använda samma biträden under hela expeditionstiden.

I motsats till den *tyska* lagen, som innehåller för hela riket gemensamma stadganden, lämnar den *norska* lagen under vissa villkor bestämmandet om butikers stängningstid åt de kommunala myndigheterna. Dessa kommunala lagar kunna omfatta alla eller vissa slag af handelsbodar inom kommunen. En lag kommer icke till stånd, om en tredjedel af de näringsidkare, hvars handelsrörelse innefattas i lagen, på förhand uttala sig däremot.

Efter att hos oss förslaget af lagstadgad stängningstid för

handelsbutiker fallit 1904 och 1905, enades riksdagen 1906 om skrifvelse till kungl. maj:t med begäran om utredning huruvida och på hvilka villkor bestämmandet om stängningstiden kunde öfverlämnas till kommunerna. I sammanhang med de lagförslag, till hvilka utredningen komme att gifva anledning, borde äfven framläggas förslag till ändrade lagbestämmelser rörande gatuhandeln.

Sedan riksdagen i våras afslutades, har genom öfverståhållare-ämbetet yttrande i butikstängningsfrågan begärts från handelsföreningar och andra af saken intresserade. Inom Stockholm lära handelsidkarna i allmänhet uttalat sig för stängning kl. 8 e. m., under det att samtliga biträdesföreningar enat sig om kl. 7 e. m., som lämplig stängningstid. Sjuslaget har förordats för att tillfälle skulle beredas biträdena att besöka föreläsningar och aftonkurser. Det arbete, som af biträdesföreningarna nedlagts på att åstadkomma ett samfällt uttalande, är rätt betydande och särskildt ha de manliga biträdena varit mycket intresserade af att deras kvinnliga kamrater skulle framlägga sina önsknings.

Då införandet af lagstadgad stängningstid för butiker är en synnerligen behjärtansvärd och önskvärd sak — ej minst inom de handelsgrenar, där nästan uteslutande kvinnor sysselsättas, såsom matvaru- och cigarraffärer — är det att hoppas, att redan innevarande års riksdag sättes i tillfälle att bringa frågan till en första lösning genom att öfverlämna bestämmandet om stängningstiden till respektive kommuner.

A. Th.

Notabla dödsfall inom Englands kvinnovärld.

År 1906 har sett flera af Englands utmärkta kvinnor gå ned i sin graf. Den största och af utlandet mest kända af dessa kvinnor var *Josephine Butler*, hvilken dock, som redan meddelats, kommer att erhålla sin särskilda, mer utförliga minnesteckning i våra spalter. Men om ej så ryktbara som mrs. Butler, äro dock åtskilliga af hennes inom de senaste månaderna bortgångna landsmaninnor så märkliga, att de väl förtjäna att ihågkommas, äfven af en icke engelsk läsekrets. Ur »The Englishwoman's Review» låna vi därför några drag, belysande för ett par af dessa kvinnors lifsgärning.

Priscilla Bright Mc Laren är ett namn med god klang för alla dem, som äro initierade i den kvinnliga rösträttens historia. Den 5 sistlidne november slutade detta namns bärarinna vid 92 års ålder sitt lif i Edinburg, den stad där hon mest verkat och i hvars politiska rörelser hon alltid tagit en den mest lifliga del. *Priscilla Bright* var som ung flicka *Elizabeth Fry* följaktig på dennas besök bland fångarna i *Newgate*, och hela hennes uppfostran var riktad att väcka och stärka hennes intresse för det politiska lifvet. Redan på 40-talet gjorde hon sig bemärkt som offentlig talarinna, uppträdande vid sidan af sin berömde broder *John Bright* och dennes ej mindre berömde vän *Richard Cobden* under den i Englands historia så bekanta *Corn Law* striden.

1848 ingick hon äktenskap med *mr Duncan Mc Laren*, sedermera *Edinburgs Lord Provost* (borgmästare) och representerande denna stad i parlamentet. Kvinnans rättigheter, särskildt hennes kraf på politisk rösträtt, hade i *Mrs Mc Laren* den ifrigaste förfäktare, hon var en framstående talarinna och tog personlig del i allt som stod i samband med denna rörelses framsteg och organisation. Hon var president för *Edinburgs förening för kvinnans politiska rösträtt* och hennes gästfria hus var en samlingsplats för utmärkta personligheter från när och fjärran. I mångdubbel bemärkelse kan *Mrs Mc Laren* sägas stått i familjeförhållande till Englands politiska värld. Som nämndt genom sin broder, den store politikern *John Bright* och genom sin make, parlamentsledamoten. Men äfven brodern *Jakob Bright* var medlem af *Underhuset* och påverkad af sin syster, utmärkte han sig som sin tids notoriskt främste förespråkare af den kvinnliga rösträtten. *Mrs Mc Laren's* tvänne söner, som öfverleva henne, sitta båda i parlamentet, äfvenså sedan sista valet en hennes sonson med samma namn.

*

Baronessan Burdett-Coutts är ett namn vida känt äfven utom Englands gränser, icke så mycket för hvad hon, som ägde detta namn utträttat, utan emedan hon under lifstiden bar etiketten att vara en af samtidens rikaste kvinnor. Och dock säges det i hennes eftermäle, förvärfvade hon sig själf ett mer bestående och ärorikt namn än detta, namnet af en kvinna, som betraktade sig icke som ägarinna, utan som förvaltare af sina rikedomar, och som efter bästa förmåga sträfvade att använda dem till andras bästa.

Vid 23 års ålder blef *miss Angela Burdett* efter föräldrarnas och andra nära anförvandters död arftagarinna till en ofantlig förmögenhet, hvilket gjorde den unga damen till Englands rikaste parti. Hon afslog dock alla giftermålsanbud och ägnade sitt lif uteslutande åt välgörenhetsföretag och social verksamhet. Dessa voro väl ej alltid ledda af klokhet och framsynhet, men alla hade de

en framstående egenskap gemensamt: de voro afsedda ej endast som palliativ utan som ett medel att verkligen blifva af bestående nytta för den hjälpbehöfvande. Det skulle vara omöjligt, säger »The Englishwoman's Review», att lämna en förteckning på alla hennes filantropiska verk. London kom därvid i främsta rummet, men hon arbetade äfven för Irland, för kolonierna, för nödställda i främmande land, för barn och för djur och ingen politisk färg eller partiståndpunkt inverkade på hennes välgörenhet. 1871 förlänade drottning Victoria henne adelskap och hon erhöll titeln baronessa Burdett-Coutts of Highgate and Brookfield. Följande år blef hon utnämnd till hedersborgare af London City, första gången en kvinna erhållit en sådan utmärkelse. Men flera andra städer och korporationer, åt hvilka hon donerat stora summor, täflade om att erbjuda henne sina högsta äretitlar. 1881, vid 67 års ålder, förvånade hon världen genom att gifta sig med sin privatsekreterare mr Bartlett, hvilken antog hennes namn Burdett-Coutts.

Hon dog i sitt London-residens den 30 sistlidne december, och den 7 januari vann hon den sista af så många engelsmän högt skattade äran att begravas i Westminster Abbey, en hedersbevisning som tillerkändes den stora filantropen och framstående kvinnan med hela nationens gillande.

*

Miss Dorothea Beale var en annan framstående engelska, som i slutet af förlidet år skattat åt förgängelsen. Det är inom uppfostrans och skolväsendets område miss Beale förvärfvat sin berömmelse, och hennes verksamhet som föreståndarinna för en af Englands förnämsta läroverk för kvinnlig ungdom, »The Cheltenham Ladies' College», var så allmänt känd och högt skattad, att, säger »The Review», »hennes namn och hennes verk äro sådana 'household words', att det synes nästan öfverflödigt att skrifva om henne».

Då hon 1858 öfvertog sagda skola, förde den en tynande tillvaro, eleverna voro endast några och sextio, inhysta i ett enda skolhus; 1906 uppgick lärjungeantalet till 1,000 och skolbyggnaderna med tillhörande egendom representera ett värde af 130,000 pund sterling. Hedersbetygelser af flera slag kommo denna utmärkta kvinna till del under hennes lifstid, så var hon medlem af lärda sällskap i Paris, London, Edinburg och Amerika m. fl. ställen. Tack vare sina utomordentliga administrativa gåfvor var miss Beale under nära ett halft sekel den ledande kraften för ett uppfostringssystem, som har utöfvat ett vidtgående och genomgripande inflytande inom Englands skolvärld.

*—

Kvinnornas rösträttsfråga inför 1907 års riksdag.

Åter har en riksdag sammanträdt, åter är den segslitna och som det vill synas olösliga rösträttsreformen den som bland alla andra riksdagsfrågor först och främst lägger beslag på hela nationens uppmärksamhet och åter få vi, kvinnor, beträffande våra anspråk nöja oss med det i viss mån tillmötesgående men dock till innebörden afvisande svaret: »Till en annan gång». Liksom ej en dyrköpt erfarenhet lärt oss sanningen i ordspråket: »En annan gång är en skälm!»

Emellertid har väl aldrig tillförene »det kvinnliga momentet» i rösträttsproblemet tillerkänts en så pass stor plats som det redan gjort vid den ännu ej mer än månadgamla riksdagen. Vi ha verkligen fått ett finger med, äfven om det ser ut att dröja innan vi ha hela handen eller båda händerna innanför.

Först har k. m:t i sin dryga rösträttsproposition kostat på vår sak en mycket längre motivering än som förr varit fallet.

Justitieministern omnämner krafvet på kvinnans politiska rösträtt med följande ord:

»Yrkandet på politisk rösträtt jämväl för kvinnor har under de senare åren framträdt med alltjämt växande styrka.

I det yttrande till stadsrådsprotokollet, som åtföljde k. m:ts proposition till 1906 års riksdag angående utsträckt rösträtt vid val till Andra kammaren, uttalades af dåvarande departementschefen, att den kvinnliga rösträtten väl torde i sinom tid komma att uppföras på dagordningen äfven hos oss. Det var emellertid hans bestämda öfvertygelse, att det skulle vara i hög grad oklokt att då upptaga detta spörsmål och förbinda det med frågan om utsträckt rösträtt åt män; den sistnämnda frågan hade visat sig så svårlöst, att en inblandning i densamma af den i sig själf svåra och i hvarje fall till omedelbar lösning ej mogna frågan om rösträtt åt kvinnor för visso skulle undanskjuta hela reformens lösning på obestämd tid. Och riksdagen, som ansåg frågan om beredande af politisk rösträtt åt kvinnor vara af den omfattning och betydelse att böra lösas utan samband med den om utsträckt rösträtt åt män, beslöt aflåtandet af en skrifvelse till k. m:t med anhållan om föranstaltande af en allsidig utredning af förstnämnda fråga.

För mig är det tydligt, att den nu pågående rörelsen för att kvinnan, den gifta såväl som ogifta, må själf kunna bevaka sina egna intressen och äga att lika med mannen deltaga i det offentliga lifvet är en yttring af själfva tidsandan och en omedelbar följd af den större själfständighet, kvinnan alltmera i sin verksamhet kommit att intaga. Det berättigade i denna rörelse är jag också villig att erkänna. Och jag är för min del öfvertygad, att det mål, politisk rösträtt för Sveriges kvinnor, som nu äger så många varmhjärtade förespråkare, i en nära liggande framtid kom-

mer att blifva verklighet. Men att redan nu i sammanhang med frågan om utvidgning af rösträtten för män, hvilken fråga, oaktadt allt därpå under årtal nedlagda arbete, ännu är olöst, upptaga äfven den om politisk rösträtt för kvinnor kan jag ej anse annat än synnerligen oklokt, och jag åberopar härvid de skäl, som nyligen med så mycken styrka framhållits såväl inför k. m:t som af riksdagen. För öfrigt kan såsom ett ytterligare skäl mot en åtgärd att nu bringa frågan om kvinnans rösträtt under behandling anföras, att den utredning af denna fråga, som hittills kunnat medhinnas, icke är af den omfattande beskaffenhet, som med riksdagens skrifvelse afses.»

*

Den kvinnliga rösträttspetitionen aflämnades till kamrarna samma dag, den 7 februari, remissdebatten om den kungl. rösträttspropositionen skulle gå af stapeln. Detta var, kan man godt säga, ett så märkligt moment i vår rörelsers annaler, att om icke för annat 1907 års riksdag bör blifva för oss minnesrik. Detta dokument, tack vare ett med otrolig energi, själfupoffring och klokhet utfördt arbete, ådagalägger ju med klara papper att det verkligen står kvinnor bakom ordet: »Vi önska politisk medborgarrätt». Och icke mindre än 142,128 kvinnor! Ty så många namn innehåller det för riksdagen framlagda intyget, en större summa än man vid namninsamlingens början vågade hoppas vinna.

Det är en ganska imponerande syn kvinnornas masspetition erbjuder, där den ligger till beskådande i den s. k. sammanbindningsbanan i riksdagshuset, d. v. s. den breda korridor, som för enar de båda kamrarna med hvarandra. Den utgöres af 19 volymer, bundna i stadigt blått band, hvarje pärm angifvande hela antalet namnunderskrifter och namnet på det län, hvari dessa samlats, samt siffran på länets namninsats. Och namnen representera alla samhällsklasser, vårt lands mest ryktbara, för att icke säga världsbekanta kvinnonamn, vid sidan af dem på ringa, okända kvinnor; den själfständiga, jordägande, högättade borgfrun vid sidan af bondhustrun o. s. v. De många namnen på bondkvinnor visa att man äfven på landsbygden med förstående omfattar rösträttsfrågan.

Den skrifvelse som till riksdagens ledamöter lämnat uppgift om masspetitionen var af följande lydelse:

Till svenska riksdagen!

Konstitutionsutskottet förklarade vid 1905 års riksdag, »att krafvet på politisk rösträtt för kvinnor ännu icke vunnit någon allmännare eller lifligare anslutning från kvinnornas egen sida». Samma öfvertygelse återfinnes i den Staaflska ministärens af-

visande svar till de deputationer, som i december 1905 till den framburo kvinnornas anhållan om politisk rösträtt. En mera omfattande opinionsyttring från kvinnorna själfva har under dessa förhållanden tett sig som en bjudande nödvändighet för den kvinnliga rösträttsorganisationen. En sådan opinionsyttring framlägges också härmed för kamrarna i form af en masspetition om 19 volymer, undertecknad af 142,128 svenska kvinnor, som anse, att, då kvinnan har samma skyldighet att lyda lagen som mannen, rättvisan kräfver, att hon äfven får samma rätt som han att deltaga i valet af lagstiftare, och som därför hafva velat gifva uttryck åt sin önskan att politisk rösträtt må tillerkännas svensk kvinna på samma villkor som svensk man.

73 lokalföreningar, tillhörande landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt, hafva deltagit i namninsamlingen, som utförts på en tid af 10 månader och afslutats den 31 december 1906. Fördelningen af namnen på de olika länen ställer sig på följande sätt:

Stockholms stad och län 35,112, Göteborgs stad och län 17,685, Malmöhus län 10,276, Västernorrlands län 8,634, Värmlands län 8,384, Gäfneborgs län 7,313, Östergötlands län 6,503, Kopparbergs län 6,280, Örebro län 5,564, Västmanlands län 4,126, Hallands län 4,098, Södermanlands län 3,821, Uppsala län 3,813, Blekinge län 3,495, Jönköpings län 3,117, Jämtlands län 2,424, Skaraborgs län 2,331, Västerbottens län 1,973, Kristianstads län 1,821, Norrbottens län 1,727, Älfsborgs län 1,290, Kronobergs län 889, Gottlands län 736, Kalmar län 716. Summa 142,128.

Till afvisande af hvarje vilseledande jämförelse med rösträttspetitionen af 1898, som stöddes af två starka politiska partier, kräfde en arbetsstyrka af 40 personer, utdelningen af $1\frac{1}{2}$ million ströskrifver och en kostnad af 27,000 kronor, må här framhållas, att kvinnornas namninsamling skett utan stöd af något politiskt parti, utan någon betydande hjälp af pressen och med ytterst ringa tillgångar för bestridande af de nödiga utgifterna. Kvinnornas masspetition har framträdt uteslutande ur de rösträttslösa egna led och ombesörjts af frivillig arbetskraft, hvarför dess resultat också helt torde få tillskrifvas deras egen vidt utbredda hänförelse och offervillighet för det gemensamma målet.

De svenska kvinnor, som undertecknat masspetitionen, hafva genom att framlägga denna för Sveriges riksdag velat inför riksdagen uttala samma mening, som de nyligen uttalat inför Sveriges regering, nämligen att en verklig nationell samling är otänkbar, så länge ena hälften af folket står utanför lagligt inflytande på nationens angelägenheter. Ännu vänta vi förtröstansfullt, att svenska män skola vilja öka landets andliga krafter genom att gifva svenska kvinnor full medborgarrätt i vårt gemensamma fädernesland.

Stockholm i januari 1907.

Centralstyrelsen i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

Ur remissdebatten i kamrarna om den kungl. rösträttspositionen anteckna vi följande rörande kvinnornas del däri:

I *Första kammaren* gick den kvinnliga rösträttens gamle ridare *herr Sjöcrona* i elden för vår sak.

Han sade sig ha hoppats, att förslag om kvinnans rösträtt kunnat framläggas tillsammans med det öfriga förslaget. Någon särskild utredning ansåg han icke behöflig; ty är det kvinnans rätt att få rösta, så bör hon ock få det. Tal. beklagade att regeringsförslaget ej tillmötesgått detta kraf. Icke ha vi allmän rösträtt, menade han, då hälften af vårt folk är undantagen från denna rättighet. Vidare påpekade talaren den af öfver 142,000 kvinnor undertecknade rösträttspetition, som öfverlämnats till riksdagen, framträdande uteslutande ur de rösträttslösas egna led, och som borde bevisa, att det politiska intresset bland kvinnorna är lifligt.

I *Andra kammaren* var det själfva *herr Staaß*, som först tog upp frågan om kvinnans rösträtt. Att detta icke skedde af sympati för saken, utan som en kärkommen anledning att ge sin efterträdare på statsministerstolen en snärt, är ej så förvånande, ej heller det att talaren ej kunde motstå frestelsen att i några väl valda ord om »damernas» hållning gent emot den Lindmanska ministärens förmenta förespeglingar få kammarens skrattare på sin sida. Mer förvånande var den flykt *herr Staaß* tillät sin fantasi taga, då han utmålade hurusom de kvinnliga rösträttskämpar, som i höstas uppvaktat statsminister *Lindman* för att plaidera sin sak, af dennes svar känt sig fyllas af så stora förhoppningar, »att de fällt tårar af rörelse». Hvar *herr Staaß* trott sig ha sett de politiska gråterskorna känna vi icke, men att han inte tycks råkat få syn på det cirkulär, som Landsföreningens verkställande utskott utsändt till de kvinnliga rösträttsföreningarna efter uppvaktningen hos statsministern, är tydligt nog. Utan att ådagalägga någon rörelse uttrycker deputationen däri sin uppfattning af situationen med orden: »Det förefaller ej troligt att regeringen upptar kvinnorna i sin rösträttsproposition.» — — — Nej, det slag som drabbade oss då vi uteslöts ur det kungl. förslaget, kom sannerligen icke som en öfverraskning.

För öfrigt behandlades vid debatten kvinnans rösträtt af trenne af kammarens ledamöter och alla tre med ogillande af att den icke medtagits i den kungl. propositionen. Så uttryckte sig *herr Branting* klandrande gent emot regeringens hållning i denna sak. *Herr Enander* höll, efter hvad det heter i ett tidningsreferat, »ett blomsterrikt, af symboler späckadt anförande för kvinnans rösträtt. Han ansåg det vara brist på logik att placera moder Svea på krönet af riksdagshuset men neka hennes döttrar plats i plenisalarna.» Äfven *herr Lindhagen* berörde kvinnans rösträtt, hänvisande till den af 142,000 kvinnor undertecknade petitionen, som låg på hvarje kammarledamots bord.

Kvinnliga poliser och barndomstolar.

Meddelande från Svenska kvinnornas nationalförbund.

På föranstaltande af *Svenska kvinnornas nationalförbund* höll fröken Ina Rogberg den 29 januari föredrag i Vetenskapsakademiens hörsal om »Kvinnliga poliser och barndomstolar». Fröken Rogberg, som i höstas utreste till Förenta Staterna för att representera Sverige vid Hvita Bandets kongress i Boston, erhöll nämligen i uppdrag af Svenska kvinnornas nationalförbund, att under vistelsen i Förenta Staterna taga noggrann kännedom om kvinnliga poliser och om barndomstolar därstädes.

De intryck och de rön hon gjort under uppehållet i Amerika var det som fröken Rogberg nu framlade för det särdeles talrika auditorium, som ofvannämnda afton infunnit sig i Vetenskapsakademiens hörsal.

Föreläsarinnan upplyste först om att det var Hvita Bandet i Chicago, som väckt fråga om anställande af kvinnor i polisens tjänst och att det snart lyckats denna förening att få saken realiserad, men att dessa kvinnliga poliser mest aflönats privat. Som detta första försök utföll gynnsamt dröjde det ej länge innan en lag utkom, som föreskref att kvinna skulle användas till polistjänst.

I närvarande stund äro i Chicago anställda 33 kvinnor i polisens tjänst. Chicago är ej den enda stad, som infört denna reform.

I Filadelfia finnas 22 kvinnliga poliser och i New York 70. Aflöningen uppgår från 600—1000 dollar pr år. De kvinnliga poliserna äro stationerade vid polisstationerna, där de hafva till uppgift, att i särskild för dem anvisad lokal mottaga och visitera häktade kvinnor.

Fröken Rogberg, som förklarade sig hafva fått ett mycket godt intryck af dessa kvinnliga ämbetsmäns sätt att fylla sin uppgift, skildrade i samband härmed sitt besök hos mrs Fletcher som under de 25 år hon varit i polisens tjänst haft vård om icke mindre än 9500 kvinnor och 2900 barn. Vidare beskref fröken Rogberg äfven det kvinnliga statsfängelset i Massachusetts, som utslutande ledes af kvinnor.

Föreläserskan öfvergick därefter till att skildra uppkomsten af barndomstolar (Juvenile Courts), af hvilka de första upprättades 1889 i Chicago och i Denver. Filadelfia och Indianapolis följde snart exemplet och i närvarande stund finnas ej mindre än 28 stater, där barndomstolar äro införda.

Som bekant torde vara behandlas vid dessa domstolar barnen som barn och ej som brottslingar, hvadan de medel som tillgripas afse att låta de dåliga anlagen hos barnen motverkas af en god uppfostrans inflytande. På så sätt hoppas man att bevara

barnen åt hemmet och därmed rädda dem åt fosterlandet. Blott i sista hand tillgripes för unga förbrytares räddning vård å s. k. räddningsanstalter, hvilka i allmänhet utdömas af de förnämsta auktoriteterna i Förenta Staterna. Fröken Rogberg, som hade öfvervarit flera förhandlingar vid dessa domstolar, lämnade däröfver lifliga och anslående skildringar.

Föredraget som framförts med varmt intresse för saken motogs af de talrika åhörarna med stort bifall.

Bland de närvarande märktes förutom Svenska nationalförbundets styrelse och förbundsmedlemmar, justitierådet Lilienberg, biskop von Schéele m. fl.

Ellen Sandelin

Korresp. sekr. i S. K. N.

Kvinnornas diskussionsklubb.

Det har bland politiskt och kommunalt intresserade kvinnor länge varit ett önskemål att få till stånd en förening, där kvinnor för förvärfvande af kunskap och diskussionsvana kunde utbyta tankar i allmänna frågor. Arbetet för bildandet af en sådan diskussionsklubb upptogs under hösten, och i jan. d. å. konstituerades kvinnornas diskussionsklubb på ett möte, där stadgar antogos och styrelse valdes. Enligt § 1 af klubbens stadgar är dess ändamål: »att anordna diskussioner i frågor af allmänt intresse för att bland kvinnor från olika arbetsområden höja solidaritetskänslan och medborgarandan».

Klubben som skall sammanträda en gång i månaden, höll sin första sammankomst fredagen den 1 februari under dr Ada Nilssons ordförandeskap. Till ämne för aftonen hade valts »skyddslagstiftning för kvinnor» och diskussionen inleddes af fru E. Broomé.

Ehuru en för manliga och kvinnliga arbetare gemensam skyddslagstiftning vore det mest idealiska, ansåg talarinnan, att frågan utan olägenhet kunde lösas steg för steg, så att man först finge en skyddslagstiftning endast för kvinnor. En sådan speciell lagstiftning vore berättigad, emedan de kvinnliga arbetarna i följd af sin svagare ekonomiska ställning ej i samma grad som männen förmådde att genom organisation bevaka sina intressen, dessutom borde man såväl af humanitetsskäl som ur samhällssynpunkt skydda kvinnorna i deras egenskap af släktets mödrar. Den gängse invändningen, att skyddslagstiftningen skulle minska kvinnornas arbetstillfällen, bemötte fru B. genom att anföra en del exempel, hufvudsakligen hämtade från den engelska textilindustrin.

Efter inledningsföredraget följde en liflig diskussion, hvarvid flertalet anföranden gingo ut på att betona vådan af en särskild skyddslagstiftning för kvinnor. Enligt en talarinna vore exempel från textilindustrien ej fullt belysande, emedan i denna industri den kvinnliga arbetskraften ej kunde undvaras. Inom andra yrken hade skyddslagstiftningen, såsom erfarenheten från utlandet visade, en helt annan verkan och gjorde många kvinnor arbetslösa. Det vore ej kvinnan, som skyddades mot yrket, utan yrket som skyddades mot kvinnan och man kunde ifrågasätta huruvida det vore skadligare att arbeta än att svälta. En representant för de kvinnliga typograferna framhöll, att införande af förbud mot kvinnligt nattarbete, hvarom förslag af en internationell kommitté nu förelåge, ovillkorligen skulle utestänga alla kvinnor från typografyrket, och detta yrke vore för kvinnorna särskildt fördelaktigt ur ekonomisk synpunkt. Under diskussionen uttalades äfven att sedliga faror voro förbundna med vissa yrken, såsom stufveriarbetet, hvarför i en del fall förbud emot användande af kvinnlig arbetskraft vore önskvärdt. Häremot invändes dock, att intet hederligt arbete kunde i och för sig vara sedefördärfvande. Verkade umgänget med de manliga kamraterna förråande, borde man söka höja den sedliga nivån inom yrket, men ej hindra kvinnor från att arbeta.

Med några rösters majoritet beslöt mötet att ej antaga någon resolution utan låta diskussionen vara uttryck för de närvarandes åsikt i föreliggande ämne. Sedan några talarinnor framhållit önskvärdheten af att kvinnorna förskaffade sig tillfälle att i en daglig tidning framhålla sina egna synpunkter i de frågor, som särskildt anginge dem, afslutades mötet.

Ett 150-tal af klubbens medlemmar, i bokstafflig tillämpning af stadgarnas första paragraf, utgörande »kvinnor från olika arbetsområden», de högre sällskapskretsarnas såväl som kroppsarbetets, närvaro vid denna första sammankomst och följde med spändt intresse aftonens diskussion. Det ligger ingen öfverdrift i påståendet, att den unga klubben började sin verksamhet under de bästa auspiciär.

I klubbens första styrelse sitta som funktionärer: Ordf. fröken Ada Nilsson, prakt. läkare; vice ordf. fröken Anna Lindhagen, barnavårdsinspektris; sekreterare fröken Märta Staël von Holstein, tjänstg. i Hälsovårdsnämnden; skattmästare fröken Hulda Sundqvist, typograf; och klubbmästare fröken Hedvig af Petersens, journalist.

Tidningen Iduns kvinnostipendium å 1,000 kronor

»för belönande eller främjande af någon förtjänstfull kvinnlig gärning» har i år öfverlämnats åt *fröken Gertrud Adelborg* af den s. k. »kvinnlige akademi», åt hvilken tidningen gifvit förtroendet att

bestämma öfver stipendiets utdelande. Det är, efter hvad som framgår af motiveringen, fröken Adelborgs mer än 20-åriga verksamhet och kraftiga insats inom den svenska kvinnorörelsens arbetsfält som föranlett den af nio medlemmar bestående nämnden att tillerkänna henne priset.

Som bekant stiftade Idun i fjol, med anledning af sitt 20-årsjubileum, ofvannämnda stipendieinstitution, och genom röstning bland tidningens prenumeranter utsågos nio af Sveriges inom olika verksamhetssfärer rerepresentativa kvinnor att utgöra den nämnd, som skulle utdela belöningen. Dessa nio bära följande berömda namn: Agda Montelius (nämndens ordf.), Anna Sandström, Selma Lagerlöf, Carolina Östberg, Gerda Lundequist, Alice Nordin, Karolina Widerström, Lilly Zickerman och Sofia Gumælius. Utom fröken Lagerlöf och fru Östberg voro alla »akademiens» ledamöter närvarande vid sammanträdet den 28 januari då priset utdelades. — Förilidet år tillföll det den kända filantropen fröken Elsa Borg.

Kvinnliga telegrafistpersonalens förenings

1:sta allmänna möte ägde rum i Stockholm den 28 och 29 januari och besöktes af, förutom fullmäktige, medlemmar från Stockholm och landsorten.

Telegrafkommitténs betänkande beträffande telegrafistkårens ställning diskuterades. Mötet uttalade sin tillfredsställelse öfver att de kvinnliga tjänstemännen, genom erhållande af särskild grad för stationsföreståndare, i likhet med de manliga vunnit beföringsmöjligheter och därmed förenade löneförmåner. Löneskalan för de biträdande telegrafisterna samt pensionsberäkningen för de kvinnliga tjänstemännen motsvara däremot icke de önskemål man uppställt i den petition, som i dessa afseenden under fjolåret aflämnades till telegrafstyrelsen från de biträdande telegrafisterna, och äfven framhöllos i den skrifvelse, som något senare inlämnades till Telegrafkommittén från Fredrika-Bremer-Förbundet. — Emellertid beslöts efter moget öfvervägande att, då kommitténs förslag i sin helhet innebär väsentlig förbättring för telegrafpersonalen, detsamma vore värdt att understödjas äfven sådant det nu föreligger, samt att för framtiden låta föreningens arbete koncentreras på möjligast bästa tillgodoseende af beföringsförhållandena och höjande af den låga pensionen. Därjämte beslöts att göra framställning till telegrafstyrelsen om upphäfvande af stadgandet om nytt läkarebetyg för erhållande af ordinarie tjänst.

Med öfriga frågor skulle anstå till »statens» öde afgjorts.

Till representanter i Svenska kvinnornas nationalförbund utsågos fröknarna L. Silfversparre och E. Montelius. Medlemsan-

talet har stigit till 400. Styrelsen beviljades ansvarsfrihet och återvaldes. Nästa ordinarie allmänna möte bestämdes att hållas i Göteborg våren 1910.

* ————— *

Skrifvelse från F.-B.-F. i telegrafisternas lönefråga.

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungliga Civildepartementet.

Med anledning af det betänkande angående förändrad organisation af telegrafstyrelsen m. m., som afgifvits af därtill tillkallade kommitterade anhåller Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse härmed vördsamt att få göra några erinringar.

Under lifligt erkännande af att betänkandet för telegrafistkåren föreslår ett vidgadt arbetsfält och större befordringsmöjligheter genom inrättandet af 100 kommissarie-tjänster, där en slutlön af bortåt 3,000 kr. kan uppnås, kan styrelsen dock icke underlåta att framhålla den ogynnsamma ställning, hvori betänkandet försätter de biträdande telegrafisterna, som enligt detsamma skulle erhålla en lön af 1,140 kr. mot 1,300 kr. förut, en lön som de redan funnit otillräcklig för sina lefnadsomkostnader, hvarför de hösten 1906 till kungl. telegrafstyrelsen inlämnade en petition om en begynnelselöen af 1,500 kr. Enligt den uträkning öfver årsutgifter i Stockholm, som ingick i nämnda petition, uppgingo dessa till 1,250 kr., då likväl kläder och en del andra oundgängliga utgifter icke medräknats. Visserligen ställa sig enl. kommitténs förslag utsiktarna för e. ord. telegrafistens befordran till ordinarie gynnsammare, då förslaget innebär att extra ordinarie skulle vinna befordran till ordinarie efter kort tid, högst 3 år. Emellertid torde behovet af e. o. personal för fyllande af vakanser möjligen kunna blifva så stort att e. ordinarie tiden — äfven om detta ej mer afses — kan blifva väsentligt längre. Erkänns bör ock att kommitterade beaktat den synpunkten att dyrortstillägg bör utgå med 15 proc. af aflöningen på de platser, där ett sådant tillägg betingas af omständigheterna. Men F.-B.-F:s styrelse kan icke annat än finna, att en motsägelse ligger i kommittens förslag om den sänkta begynnelselönen och i följande dess uttalanden:

»En fullgod ersättning för förrättadt arbete och utsikten att för nedlagd energi och duglighet vinna ett fullgott ekonomiskt underlag är näml. hufvudbetingelsen för, att äfven ett fullgott arbete skall framkallas, och tillgodogörandet af denna erfarenhet blifver därför äfven första villkoret för att det i verklig mening billigaste arbetet skall ernås», samt: »af telegrafverkets tjänstemän fordras, att de skola ägna sin tid, sina krafter och sitt intresse åt verkets uppgift samt dem i ersättning därför lämnas en aflöning, som sätter dem i stånd att föra ett efter deras förhållanden ekonomiskt sorgfritt lif». Äfven med afseende å pensioneringen synes förslaget vara mindre tillfredsställande för de biträdande telegrafisterna, hvilkas arbete dock kommitterade erkänner vara synnerligen slitande.

Det är dock en annan del af personalen, som kommitterades förslag försätter i en ännu ogynnsammare ställning, näml. *kontorsskrifvarna*. Den låga begynnelselönen, 900 kr., som för dem föreslagits, måste väcka undran då kommitterade själfva bland de *särskilda synpunkter*, som de utgått ifrån vid ordnandet af verksamheten inom telegrafverket, framhålla att: »personalen bör af staten erhålla full aflöning för fullt arbete åt staten», samt då det längre fram i betänkandet heter: »att telegrafverkets tjänstemän böra lämnas en efter deras arbete afpassad aflöning, som *äfven för de lägst aflönade* måste vara så stor, att de kunna lefva på densamma utan anlitage af genom arbete utom verket förvärfvade extra inkomster». Nu är förhållandet det, att i Stockholm och andra dyrare orter kan näppeligen en lön af 900 kr. (och för kontorsskrifvarna ifrågakommer icke dyrortstillägg) bereda sin innehafvare ens den nödortftigaste bärgning i den samhällsställning och de arbetsförhållanden, hvarom här är fråga. Endast inackordering torde kosta minst 75 kr. i månaden, härtill komma skatter, afgifter till kassor, utgifter för kläder, lyse m. m. Enligt ett par utredningar, som verkställts till belysande af denna fråga (se bil.) måste t. o. m. en lön af 1,200 kr. anses vara förenad med de största umbäranden. Synnerligen bjärt framträder missförhållandet med en så låg begynnelselön som 900 kr., då man ser, att här är fråga om en arbetstid af 8 timmar och att det är ett maktpåliggande arbete, som skall utföras. Kan den af kommitterade själfva uttalade grundsatsen, »att full aflöning bör erhållas för fullt arbete» härvidlag anses ha blifvit följd? Äfvenledes för *kassörer*, hvilka »vidtomfattande arbete» kommitterade särskildt framhålla, *bokhållare* och *interurban-telefonister*, synes det styrelsen, att aflöningen är allt för lågt tilltagen; oaktadt kompetensvillkoren här torde ställa sig lägre, gäller också för dem, att de böra beredas en efter deras arbete afpassad aflöning.

Såsom ett allmänt omdöme om kommitterades löneförslag i hvad det rör kvinnorna inom verket, skulle styrelsen vilja framhålla, att enligt dess åsikt den starka disproportion, som kommer till synes i aflöningen för de manliga och kvinnliga tjänstemännen, dock icke, hvilken uppfattning man än i allmänhet må hysa angående den lämpliga proportionen mellan dessa löner, kan vara berättigad med afseende å begynnelselönen. Systemet med de jämförelsevis täta ålderstillägen är nämligen för kvinnan, som icke själf stiftar familj, men måhända ofta vid unga år har att hjälpa till med försörjning af anhöriga, icke af en så stor vikt som att redan vid tillträdet till den ordinarie platsen få en draglig lön.

På grund af hvad här ofvan framställts vågar Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse vördsamt hemställa, att vid behandling af den af kommitterade föreslagna aflöningsstaten, hänsyn måtte tagas därtill, att begynnelselönen för de tjänstinnehafvare, som afses i denna skrifvelse, måtte ställas så, »att de kunna lefva på densamma utan anlitage af genom arbete utom verket förvärfvade extra inkomster».

Stockholm den $\frac{6}{2}$ 1907.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insänd periodisk litteratur jan.—febr. 1907.

Svensk:

Folkskolans barntidning.
Hemåt.
Hvita Bandet.
Hälsövänner.
Idun.
Mitt hem.
Nordisk tidskrift.
Nya kyrkans tidning.
Ord och bild.
Pedagogisk tidskrift.
Polstjärnan.
Saga.
Social tidskrift.
Statistisk tidskrift.
Svensk bokhandelstidning.
Svensk damtidning.
Svensk läraretidning.
Sveriges väl.
Tidning för lärarinnor.

Finländsk:

Finsk tidskrift.
Mot hemmet.
Nutid.

Norsk:

For Hus og Hjem.
For Kirke og Kultur.
Husmoderen.
Nylænde.
Urd.
Wærn.

Dansk:

Bog og Naal.
Det ny Aarhundrede.
Kvinden og Samfundet.
Kvindernes Blad.
Tidskrift for Sygepleje.
Kvennabladið. (Isländsk).

Tysk:

Blätter des Badischen Frauenvereines.
Die Frauenbewegung.
Evangelische Frauenzeitung.
Monatsbericht des Vereins christlicher
Lehrerinnen.
Neue Bahnen.
Neues Frauenleben.
Unterm Lazaruskreuz.

Engelsk:

Internat. Woman Suffrage Alliance
Bulletin.
The English Woman's Review.
The British Journal of Nursing.
The Woman's Journal.
Women's employment.

Fransk:

La Femme.
La Vie heureuse.
Revue du Travail.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå 54 Drottninggatan mottagas anmälningar till inträde i Förbundets

Sjuk-kassa.

Äfven personer, som icke äro medlemmar af Förbundet, kunna blifva delägare i densamma.

Anonser för DAGNY

upptagas af
fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.
Riks. Tel. 97 83.

Anmälan.

Dagny, utgifven af och organ för **Fredrika-Bremer-Förbundet**, anmäler med **1907** sin 22:a årgång. Tidskriften skall fortfarande ha till sin hufvuduppgift att verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt, såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende.

Liksom tillförene skall **Dagny** beakta kvinnofrågan och dess företeelser samt ägna sin uppmärksamhet åt olika områden af kvinnlig verksamhet, såväl de praktiska som de intellektuella. Ehuru största utrymmet är förbehållet åt sociala frågor, stå de litterära intressena äfven på tidskriftens program.

Dagny redigeras af fröken **Lotten Dahlgren**, till hvilken, under Förbundets adress, alla bidrag till och meddelanden rörande tidskriften böra ställas.

Dagny utkommer **1907** med **20** häften, utgörande minst **28** tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** . . . kr. 3.50.

För icke medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** » 5.00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå till ett pris af 30 öre pr enkelhäfte.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4.

Allm. tel. 48 16

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå: Tunnelgatan 25.

A. T. 82 11.

Rikstelefon 68 98.

Vademecum

var bland alla munvatten på hygieniska utställningen i Grand Palais, Paris 1902 det enda som erhöll högsta utmärkelse, Guldmedalj, och detta i sin egenskap af »antiseptiskt munvatten» (antiseptique dentifrice).

Barnängens Tekniska Fabrik,

H. M:t Konungens hofleverantör

Stockholm.